

Asia: VN/17593/2024

Lausuntopyyntö: luonnos hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausuntonne koskien keskeisiä ehdotuksia

-

Lausuntonne koskien vaikutusten arviointia

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi tekoälyasetuksen toimeenpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Rikosseuraamuslaitos kokee myönteisenä, että verrattain uuteen asiaan eli tekoälyyn ollaan reagoimassa ja halutaan varmistaa, että tekoälyjärjestelmiä kehitetään ja käytetään ihmiskeskeisellä ja luotettavalla tavalla siten, että voidaan suojautua tekoälyjärjestelmien haitallisilta vaikutuksilta ihmisten terveyteen, turvallisuuteen ja perusoikeuksiin.

Komission arvioimassa tekoälyasetuksen yleisissä vaikutuksissa (kohta 4.2.1) todetaan, että tekoälyasetuksella pyritään varmistamaan perusoikeuksien korkeatasoinen suojelu, ja sen tarkoituksena on puuttua erilaisiin riskilähteisiin selkeästi määritellyn riskipohjaisen lähestymistavan avulla. Perusoikeuksien toteutuminen ja riskipohjainen lähestymistapa ovat tärkeitä myös tietosuojaoikeuksien kannalta.

Tiedonhallinnan muutosvaikutusten (kohta 4.2.6) osalta todetaan, että suuririskistä tekoälyjärjestelmää käyttävän viranomaisen on säilytettävä tekoälyjärjestelmän automaattisesti tuottamat lokitiedot tekoälyjärjestelmän käyttötarkoitukseen nähden asianmukaisen ajanjakson ajan. Rikosseuraamuslaitos arvioi, että lokitietojen säilyttämisen lisäksi on tärkeää huolehtia myös lokitietojen valvonnasta tekoälyjärjestelmän käyttöönoton myötä.

Vaikutuksista perus- ja ihmisoikeuksiin (kohta 4.2.7) todetaan, että esityksessä säädetään tekoälyjärjestelmiin kohdistuvasta valvonnasta sekä tekoälyasetuksen rikkomisesta johtuvista seuraamuksista. Valvonnalla varmistettaisiin markkinoille tuotavat tai käyttöön otettavat tekoälyjärjestelmät olisivat turvallisia. Valvonnalla olisi myös myönteinen vaikutus haavoittuvaisten henkilöryhmien oikeuksien toteutumiseen. Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa tekoälyjärjestelmien turvallisuus ja erityisesti heikommassa asemassa olevien henkilöiden suojeleminen ovat tärkeitä ja huomioon otettavia asioita.

Tekoälyasetus velvoittaa jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten perustamaan kansallisella tasolla vähintään yhden tekoälyn sääntelyn testiympäristön, jonka on oltava toiminnassa viimeistään 2.8.2026. Testiympäristön käyttäminen on yksi tekoälyn käyttöönoton yhteydessä huomioitavasta seikasta, johon pitää varata resursseja ja huomioida resurssitarpeiden arvioinnissa.

Lausuntonne koskien säännöskohtaisia perusteluita

Seuraamusmaksulautakunnan tiedonsaantioikeudessa (14 § 5 momentti) tietosuojan välttämättömyysperiaatteen noudattaminen on tärkeä Rikosseuraamuslaitoksen keräämien henkilötietojen luovuttamisessa.

Lausuntonne koskien pykäliä

-

Muut kommentit HE -luonnoksesta

Rekisteröidyn oikeuksien toteuttaminen tekoälyn käytössä on tärkeä huomioida, vaikka päätöksenteko esimerkiksi automatisoituisi. On tärkeää kieltää sellaiset tekoälyjärjestelmät, joissa hyödynnetään esimerkiksi henkilön vammaan liittyviä tietoja tai järjestelmiä, jotka perustuvat yksinomaan henkilön profilointiin. On kuitenkin perusteltua, kuten hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, ettei kiello koske lainvalvonta-alalla laillisesti hankittujen biometrinen tietoaaineistojen merkitsemistä tai suodattamista biometrinen tietojen perusteella.

Suuririskisen tekoälyjärjestelmän vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyllä ja toisaalta järjestelmän käyttöön ottavan organisaation tekemän tekoälyn käytän riskien itsearvioinnilla, on paljon yhtymäkohtia tietosuojan vaikutustenarviointiin koskien riskejä rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille. Suuririskisen tekoälyjärjestelmän käyttöönotosta seuraavat velvollisuudet ja perusoikeusvaikutusten arviointi pitää huolellisesti kartoittaa ja päättää ennen tekoälyjärjestelmän käyttöä. Myös tietosuojan vaikutustenarviointi pitää muistaa em. toimenpiteiden lisäksi.

Esitysluonnoksessa todetaan, ettei oikeusministeriön hallinnonalan erityislainsäädännön ole arvioitu sisältävän tekoälyasetuksen kanssa päällekkäistä sääntelyä. Tämä selkeyttää toimintaa sovellettaessa sekä tekoäly- että tietosuojalainsäädäntöä samanaikaisesti.

Jos organisaationne toimii tiedonhallintalain (906/2019) tarkoittamana tiedonhallintayksikkönä, mitkä ovat näkemyksenne hallituksen esityksen luonnoksen 4.2.6. kappaleeseen ”Tiedonhallinnan muutosvaikutukset” organisaationne koskevan tiedonhallinnan osalta?

-

Toimiiko organisaationne tai edustamanne yritys tekoälyasetuksen tarkoittamana toimijana, ja jos toimii, millä tavoin katsotte, että asetus ja ehdotettavat lait vaikuttavat organisaatioonne tai yritykseenne?

-

Sandberg Mia
Rikosseuraamuslaitos